

Aportació documental sobre
unes sentències a mort
executades a Olot

Josep Murlà i Giralt

Tractar de les penes capitals dintre del tarannà històric olotí, esdevé un capítol digne de consideració malgrat no ser inèdit, ja que el Dr. Joaquim Danés i Torras se n'ocupà a bastament en els seus "Pretèrits Olotins", aportant dades sobre les condemnes a la força executades a Olot.

El **"Promptuari, Recopilació, y Resumen de molts fets y sucesos esdevinguts en aquest Monestir y Convent de Maria Ssma. del Carme des de la Fundació en esta Vila de Olot feta als 6 juliol 1565"**, recull diverses notícies d'interès local i comarcal altament interessants per a aprofundir en l'aspecte social de la població olotina d'aquella època i centúries més immediates. Sobre les condemnes a mort, que es el que ara ens interessa, trobem citat en el resum o índex del citat Promptuari que **"En los foleos 460 se diu que en lo any 1680 anaren a Santa Pau y acompanyaren dos homens a la Forca. En los foleos 268 y 269 se diu: que enterram en 1691 a un home passat per las Armas y assistiren a altre penjat en lo Camp Firal. En lo fol. 460 se diu que en 1713 assistim a altre, que fou penjat. En lo fol. 461 en 1720 assistim a deu homens que foren penjats en dit Camp Firal"**. Es tracta, evidentment, dels serveis prestats pels carmelites olotins, l'actuació dels quals era enregistrada en el Promptuari. El Dr. Danés, sobre la condemna a la força executada el 1691 al Camp del Firal, assabenta que el reu fou obsequiat amb el brou del parell de pollastres que l'Ajuntament tenia destinats al Virrei de Catalunya, aleshores de pas per Olot, i que foren rebutjats. El muntatge de la força resultà complicat perquè la fusta fou portada des del bosc fins als paratges de Sant Roc per Antoni Nogareda, Josep Prat, Josep Coromina i Bar-

tomeu Oliveres. Després, el masover del mas Plana, de la parròquia de Sant Cristòfor les Fonts, va ocupar-se del trasllat de la fusta des de Sant Roc fins al Camp del Firal. Tot això succeïa mentre d'altres s'ocupaven d'enllestir grillons, manilles i eines de tortura per tal de mortificar el pres, assistit en la seva darrera hora pels frares carmelites, tal com va anotar-se en l'esmentat foli 269 del Promptuari, ja donat a conèixer pel citat historiador olotí, i en el qual es diu que **"los carmelitas ab S. Xto. assisteixen a un home sentenciat a la Forca. Als 25 de sbre. de 1691 en esta vila sentenciaren à un home à Forca, y lo penjaren en lo Firal. Lo acompanyaren lo P. Elias Mir y lo P. Jph. Masbernat, y anaren alli 6 Religiosos ab lo S. Christo del de profundis ab sis atxas. Cantaren al peu de la Forca una absoluta, pero no se donà a dit home terra Sagrada"**.

Sobre els deu homes penjats el 1720, concretament el dia 6 de febrer, el mateix Dr. Danés va transcriure el que havien anotat els carmelites: **"Assisteix la Confria de la Sanch en temps de averse de penjar deu homens. Als 6 Febrer 1720 en les Forcas de tres pilars, que de nou se feren en lo Camp Firal, penjaren deu homens. Los del numero de la Confria de la Purissima Sanch y sis Religiosos de est Convent portaren allí lo S. Christo petit. També assistiren los PP. Caputxins i alguns Prés. de S. Esteve"**. Preveres, caputxins i carmelites assistiren, doncs, als condemnats, dels quals coneixem tan sols el nom de nou. Es tractava d'Antoni Rems, natural de Tàrraga; en Jonquer, de la parròquia de les Encies; Joan de Maguer, de la població de Corral de Almaguer, a Toledo; Fèlix Moner, de Barcelona; Pau Compte, de Perelada; Joan Mas, de Constantins, al Gironès; Joan Vila, de Tavertet; Joan Armengol, de Gombreny; i en Bosch, d'Olot.

La Confrària de la Puríssima Sang, una missió de la qual era l'assistència als moribunds i condemnats, s'instituí a l'església del Convent del Carme d'Olot el dia 5 de setembre de 1573, segons es desprèn dels documents arxivats a la biblioteca del citat cenobi. El fundador fou el Pare Joan Montaner **"Fundador y Prlor d'aquest monestir y Convent de N. Sra. del Carme de**

la Vila de Olot , y antes Prior del de la Ciutat de Gerona". El document concreta que a Girona ja es trobava aleshores una antiquíssima Confraria de la Puríssima Sang de Jesucrist que havia aportat grans fruits, essent aquest el motiu pel qual **"luego de averse fet esta Iglesia del Carme de Olot, y aver collocat en una de sas Capellas la Imatge del Christo Crucificat, ahont segons lo Preambulo de las següents Ordlnacions, pogue excitar y mourer a sants exercisis a las Piadosas Anlmas de aquestos habitants congregarlos y fundar, com esta en la Iglesia del Carme de la Ciutat de Gerona. la Confraria de la mateixa invocació de la Puríssima Sanch de Jesu Chríst"**, indicant a continuació que per al seu govern van reunir-se el prior del convent i alguns fidels desitjosos de fer-se confreres, deliberant i instituint les regles per les quals havien de registrar-se.

D'acord amb les seves disposicions, doncs, la Confraria de la Puríssima Sang s'encarregava d'assistir aquells qui eren públicament executats, tal com succeí pel setembre de 1795, quan es trobava a Olot part del nou Regiment d'Húsars Espanyols per causa de la guerra que es mantenia contra sediciosos francesos. Un dels soldats del regiment fou passat per les armes, essent assistit —amb el cerimonial establert en aquests casos— pels carmelites i els administradors de la Confraria de la Puríssima Sang. El document que relata els fets (1), diu que un cop tret de la presó, el soldat fou conduït fins al Marge Gran, lloc encara avui així denominat i que correspon a la zona on hi ha el cementiri, darrera de la plaça de Braus, on fou executat i, previ cant de les absoltes, recollit el cos, que hom traslladà al Convent del Carme per tal de procedir-ne l'enterrament. El Comandant del Regiment, valorant potser la mínima intencionalitat delictuosa que havia estat causa de sentència capital per al soldat, va prescindir de les normes habituals i féu que el cos de l'executat fos entrat dintre el temple per tal de fer-li els corresponents funerals. Tot seguit el sabolliren al cementiri del Carme, **"en lo peu de la paret de la Casa den Basil y de la paret del Crucero de la Capella de la Sanch"**.

Del segle XIX tenim coneixement d'altra sentència capital,

algunes dades de la qual ja donà a conèixer el Dr. Danés i Torras. Es tracta de la mort a la forca de Francesc Planas, els motius que comportaren la qual va anotar degudament l'olotí Francesc Xavier de Bolós i Germà de Minuart en aquell manuscrit seu titulat **"Libreta en que se notan todos los fenómenos, casos raros, y curiosidades que acaecen en esta de Olot, empezando en el año 1798"**, del qual va extreure el Dr. Danés la nota següent: **"En lo dia 25 Nobre. de 1818, a les quatre de la tarde se exsecutà la Sentencia de forca en la Persona de Franco Planas fill de la Pera prop de la Bisbal, per haber entrat ab violencia à la nit, à la Rectoria de Puigpardinias i haber robat allí, y també à la Iglesia: dit Franco. Planas fou conduit desde la Presó de Barcelona, junt ab altres quatre Lladres que foren assotats per los carrers de esta Vila, y passats per sota la forca, y estos quatre foren lo dia seguent tornats a Barcelona per conduirlos al desterro de Ceuta, ahont eren sentenciats. Per penjar al dit Planas se feren unas forcas novas que se plantàren en lo Prat de las Moras cerca la Palanca, y despues de pochos días se desferen, y las portàren à la Presó del Hospici: tot esto ha passat en esta Vila de Olot en lo dia dal escrit"**.

La forca, contrariament al que s'havia fet en ocasions precedents, s'intallà en aquella ocasió al Prat de les Mores. A l'arxiu existent a la Rectoria de la Parròquia de Sant Esteve d'Olot es guarda un document (2) que concreta els detalls d'aquesta sentència, assenyalant que els carmelites van assistir al reu durant el temps de permanència en capella i de trasllat al lloc del suplici. El curiós del cas és que carmelites i capellans discutiren sobre qui havia de fer-se càrrec de les despulles humanes del penjat, optant al final per preguntar al condemnat les seves preferències pel lloc d'enterrament, el qual manifestà que volia ser soterrat al Carme. La sentència a mort es féu a la tarda, mentre que la dels assots s'executà al matí, posant de manifest el document que Joan Montoriol, Segimon Armengol, Joan Llavanera i Salvador Costal (o Cortal, segons anota el Dr. Danés), com així es deien els joves com-

panyes de Francesc Planas, haurien estat també penjats s'hi haguessin tingut edat suficient. La resolució de la Sala del Crim de la Reial Audiència de Barcelona havia estat comunicada per J. Domingo de Dalmases al rector de la Parròquia de Sant Esteve d'Olot (3) per tal que **“subministre a dicho Reo el Viatico en su debido caso y lugar”**, tot informant-lo ensems dels detalls en què s'havien de complir les sentències.

Les despeses ocasionades per al degut compliment de les resolucions judicials foren importants, ja que a més d'haver de pagar les causades per l'allotjament del botxí Dídac Pons, el qual sojornà a Olot durant uns dies, l'Ajuntament va fer-se també càrrec del servei de vigilància, roba dels sentenciats, construcció de la forca, etc., segons s'expressa en el document guardat a l'Arxiu Històric Municipal olotí, dintre del “II Lligall de documents antics d'interès municipal”. Aquest document ve encapçalat pel títol **“Compte de lo que ha importat la Sentencia de Forca de Franco. Planas, y de dar dos cents asots a Joan Montoriol, a Sagimon Armengol, a Joan Llavanera y a Salvador Costal: executades dites sentencias en la vila de Olot lo dia 25 Nbre. de 1818”**. L'enumeració de despeses, amb especificació del seu corresponen import, és la següent:

—Per la fusta de fer les forques	43 lliures, 5 sous
—Per 15 lliures de ferro, car- gols i grapes.....	8 lliures, 5 sous
—Per 11 dietes de l'Executor de Justícia Dídac Pons, a 40 rals de velló	41 lliures, 5 sous
—Per la sentència a mort exe- cutada per ídem, a 10 pesos senzills	14 lliures
—Per despeses de Dídac Pons a la casa de l'hostaler Bona- ventura Grill	10 lliures, 16 sous
—Per 11 dietes de l'agutzil Cris- tòfor Escuder, a 40 rl. d'ardit	44 lliures
—Pel lloguer d'un matxo per a l'agutzil, entre Barcelona i Vic	3 lliures, 7 sous, 6 diners
—Per 5 camises i 5 gorres, 4 dels sentenciats a 200 assots i 1 del de pena de força	14 lliures, 5 sous, 6 diners
—Per 48 hores de fer guàrdia 4 Pirrots a la Presó	7 lliures, 10 sous
—Donat al mosso de l'esquadra de Barcelona	19 lliures, 18 sous, 5 diners

Total..... 206 lliures, 12 sous, 5 diners

Aquesta quantitat monetària va ser satisfeta per Miquel de Descatllar, que era Regidor Degà, i per un tal Pinadella. El primer tenia rebut de l'Ajuntament l'import de 200 lliures, pagant-ne per a les despeses 192 lliures, 6 sous i 11 diners, men-

tre que Pinadella aportà 11 lliures, 5 sous i 6 diners, completant així el total. Pel que fa a l'estança a Olot del botxí, allotjat a la casa de Bonaventura Grill, la qual segons el Dr. Danés deuria prou ser on després hi hauria can Xaranga, al carrer Nou de Sant Antoni, que enllança la plaça Major amb el carrer dels Sastres, tenim detall de les despeses ocasionades per la seva alimentació durant els cinc dies i una nit de permanència a la vila, segons s'especifica a continuació:

Divendres nit

Una polla rostida	11 sous, 3 diners
Un porró de vi, pa	12 sous, 6 diners

Dissabte

Dos porrons de vi	18 sous, 9 diners
Pa i enciam	8 sous, 6 diners
Un pollastre rostit	11 sous, 3 diners

Diumenge

Dos porrons de vi	18 sous, 9 diners
Pa i enciam	8 sous, 6 diners
Un pollastre	11 sous, 3 diners

Dilluns

Dos porrons de vi	18 sous, 9 diners
Pa i enciam	8 sous, 6 diners
Un pollastre	11 sous, 3 diners

Dimarts

Tres porrons de vi	1 lliura, 8 sous
Pa i enciam	8 sous, 6 diners
Un pollastre	11 sous, 3 diners

Dimecres

Un porró de vi	9 sous, 4 diners
Pa i enciam	8 sous, 6 diners
Pollastre	11 sous, 3 diners

Total10 lliures, 16 sous, 1 diner

Eren, pel que es veu, àpats amb menú únic. Referent a Francesc Planas, el sentenciat a mort, cal dir que les anotacions fetes sobre el seu lloc d'origen no són coincidents. Ja s'ha dit que Francesc Xavier de Bolòs anotà que era "**fill de la Pera prop de la Bisbal**", però en el llibre d'òbits de la Parròquia de Sant Esteve d'Olot consta escrit (4) que era oriünd de Sant Miquel de Pera, a l'Alta Garrotxa, tal com es diu també en l'ofici de J. Domingo de Dalmases.

Deixant de banda els successos luctuosos que sempre s'han donat a Olot en temps de guerra, possiblement ens podríem estendre encara sobre altres sentències capitals anteriors i posteriors a la de Francesc Planas, proporcionant dades que ens assabentarien de la diversa manera en què aplicaven la justícia els nostres avantpassats, una mostra de la qual queda palesa en els documents que aquí hem donat a conèixer i que transcrivim tot seguit, donat l'interès del seu contingut.

(1)

"Als ? de Sbre. de 1795 trobantse en la vila de Olot part del nou Regiment de Usars Espanyols per causa de la guerra entre Espanya y sediciosos Francesos, fou sentenciat a ser escopetejat un soldat de dit Regiment, del qual era capellà lo R. P. Fr. Joan Nouvilas, carmelita, lo qual y alguns carmelites assistiren en tot lo espiritual a dit soldat y los Sres. Administradors de la Confraria de la Purissima Sanch de Jesu Christ del Monastir del Carme de dita vila lo assistiren en tot lo Corporal fins a la mort. Arribada la hora entre les 6 y 7 del matí del dia determinat per la execusió de la Sentencia, los dits Sres. Admdors. portant la Imatge del S. Christo de la Sanch acompanyant de alguns carmelitas y algunas atxas anaren a la Preso, se trague de ella lo soldat y ab la corresponent tropa, lo acompanyaren (exhortant-lo en lo camí) a al Marge Gran, lloch que se determiná sit fora la vila. y mes enlla de la capella del Roser. Se executá la sentencia, se cantá la absolta y prenent

los Fossers el cadaver ab lo mateix acompanyament y resant-sel el Salm Miserere, sens intervenció alguna del Rnds. Curats ni Prés. de S. Esteve, lo portaren al Cont. del Carme. Lo Comandant volgue (contra tot costum, pues en tals casos se deixa en lo cementiri) que lo entrassen en la Iglesia, se feren certs funerals y fou enterrat en lo cementiri de dit Cont. en lo peu de la paret de la Casa den Basíl y de la paret del Crucero de la Capella de la Sanch. Y com dit soldat tenia alguns alcances del Regiment de elles y algunes charitas, se pagaren los funerals, lo gasto fet per dita Confraria y demes. Pero no se paga may Quant a dels Funerals”.

(2)

“NOTA.— Los P.P. Carmelitas asistiren al reo en lo temps en que estigué en Capella, i lo acompanyaren al suplici, ó forca, que se planta en lo prat de las Moras: asisti la Confraria de la Sanch del Carme ab lo Sant Christo. Lo Prior del Carme solia portarsen lo cadaver del reo sens solemnitat, dient que ho feien aixis en Gerona, i Barña, i enterrarlo em son Convent; pero los Parrocos y Comunitat de esta Parroquia sabent que en la Capital del Principat la Cathedral se apoderaba dels cadavers dels sentenciats en la forca de aquella Ciutat, i comptant que tots los que habian estats fusillats en Olot des del any 1808, que foren tretze, se portaren des del lloch del suplici a la Iglesia acompanyats del Parroco ab creu alta, i sequela; contradiren a lo que pretenia lo R.P. Prior, com a contrari que es als drets parroquials; i convingueren armoniosament en consultar al Reo en que Iglesia volia esser enterrat; i respongue que al Convt. del Carme: alli pues lo acompanya esta parroquia ab sequela de set Pbres. Beneficiats en lo dia 25 de Novembre a las 5 horas, en que havia com un sinch quarts que ja era mort.

En lo mati de dit dia en lo punt de las 6 horas li administra esta Parroquia gratis lo Viatich ab combregar general major, aont acudiren molts ab atxa; i en las tres de la tarde, en que fou la sentencia, se exposá, a sollicitud del Sr. Diaca de la Co-

munitat que costea la cera, lo SSm. Sagrament, se cantaren las lletanias, i recomendació de la anima de fins a esser mort lo reo.

En lo mati del mateix dia, i per lo mateix botxi de Barcelona se donaren dos cents assots a quatre miñons, i los passaren per sota la forca: i los haurian donat la mort com a lladres i salteadors de camins, si aguessen tingut la edat corresponent; foren sentenciats a deu anys de desterro.

Ita: Joseph Guinó, Sacrista Parroco de la mateixa Vila”.

(3)

“Rehuido mi tribunal con Audiencia publica en mi morada, se ha publicado ella de orden de su Epa. la Rl. Sala del Crimen de la Rl. Audiencia de Barcelona la sentencia Criminal proferrida contra Franco. Planas natural del Pueblo de Sn. Miguel de Pera, con la qual declarando a este Reo de muerte, y como a tal le condena a que sufre la pena de doscientos azotes, y a que sea ahorcado en Alta hora con dogal al cuello, de modo que naturalmente muera y su Alma se separe alli mismo de su Cuerpo, y a la restitución del dinero y efectos robados o su justo valor liquidación reservada y a las costas de los autos, uno y otro de mancomun con sus socios, mandando que esta sentencia se execute en la Villa de Olot, para que al Reo le sirva de pena y a los demas de exemplo, cuyo reo se colocará en la capilla compuesta en una de las salas de la Casa Consistorial de esta Villa a las tres horas de la tarde de este dia. De lo que entero a V. Rn. por medio de este Oficio, de los efectos de esta sentencia con el objeto de que sunministre a dicho Reo el Viatico en su debido caso y lugar.

Dios guarde a V.R. m.a.

Olot, 23 de Nove. de 1818

J. Domingo de Dalmases.

Sor Dr. Dn. José Guinó Pbro. y Sagristan Cura Parroco de la Iglesia Parol. de esta Villa de Olot”.

(4)

“Als vint i sinch de Novembre de mil vuyt cents divuyt mori (penjat per sentencia de la Rl. Sala de Barcelona, en lo Prat dit del Mas Moras dins la present Parroquia de Olot) Francisco Planas solter, oriundo de St. Miguel de Pera: rebé los Sts. Sagraments de Penitencia y Eucharistia y lo dia mateix fou enterrat en lo sementiri de Ntra. Sra. del Carme ab Sequela de set Pbres.; i ab igual asistencia se li fou fet cos present en la Iglesia Parroquial.

Fta. Lluís Vila, Pre. Vicari”